

7.12.2020

VN/424/2020
VN/424/2020-STM-25

Lausuntoyhteenveto hallituksen esitysluonnoksesta työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamiseksi

Työterveyshuoltolain 3 §:n muutosta koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta pyydettiin lausuntoa eri tahoilta ajalla 13.10.-19.11.2020. Näistä lausunnon ovat ministeriöön toimittaneet Akava, STTK, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Kuntatyönantajat, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, Suomen Työterveyshoitajaliitto, Suomen Fysioterapeutit, Suomen Psykologiliitto, Työterveyslaitos, Kansaneläkelaitos, Työeläkevakuuttajat TELA, Tapaturmavakuutuskeskus ja Kuntaliitto. Lisäksi lausunnon ovat toimittaneet Tehy, Suomen Toimintaterapeuttiliitto, Kuntoutusalan Asiantuntijat ja Hyvinvointialan liitto HALI.

Työfysioterapeuttien muuttaminen työterveyshuollon ammattihenkilöksi

Lakiehdotus työfysioterapeuttien muuttamiseksi työterveyshuollon ammattihenkilöksi sai lausuntokierroksella laajalti tukea. Kansaneläkelaitos, Akava, Työeläkevakuuttajat TELA, Työterveyslaitos, MTK, STTK, Tehy, Suomen Fysioterapeutit ja Työfysioterapeutit, Kuntatyönantajat, Kuntoutusalan Asiantuntijat, Hyvinvointiala HALI, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ovat lausunnoissaan ilmoittaneet kannattavansa lakiehdotusta. Elinkeinoelämän Keskusliitto on antamatta varsinaista lausuntoa ilmoittanut kannattavansa esitystä. Lausunnoissa muutoksen tarpeellisuutta on perusteltu pitkälti samoin argumentein kuin tässä hallituksen esityksessä. Niissä esimerkiksi todetaan kuntoutuspalvelujen vahvistamisen tarve ja se, että keskeisimpiin työkykyhaasteisiin voidaan vastata nykyistä tehokkaammin hyödyntämällä enemmän työterveysyhteistyössä työfysioterapeuttien ammattitaitoa ja ylipäättään moniammatillista osaamista ja moniammatillisen yhteistyön esteitä on purettava.

Myönteisiä näkemyksiä lakiehdotuksesta ovat esittäneet muutkin tahot, jotka eivät suoraan sano kannattavansa sitä. Kuntaliiton mukaan tavoite työfysioterapeuttien käytön lisäämisestä varhaisemmassa vaiheessa on kannatettava ja työfysioterapeuttien toimintamahdollisuuksien laajentaminen muuttamalla nämä ammattihenkilöiksi tukee työntekijän työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvioinnin ja monialaisen palvelusuunnitelman oikea-aikaista ja tehokasta toteuttamista. Tapaturmavakuutuskeskuksella ei ole huomautettavaa lakiehdotuksesta, mutta sen näkemyksen mukaan ehdotettavalla muutoksella voisi olla myönteisiä vaikutuksia niin työtapaturmien ja ammattitautien ennaltaehkäisyyn kuin niiden sairaanhoito- ja kuntoutusprosesseihin ja sitä kautta vahingoittuneiden työkykyyn ja työhön paluun mahdollisuuksiin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

Lisäksi Psykologiliitto pitää kannatettavana ja tarpeellisena työfysioterapeuttien statuksen muutosta asiantuntijasta ammattihenkilöksi, mutta ei erillään työterveyspsykologin statuksen muutoksesta.

Esitystä ovat vastustaneet Suomen Työterveyshoitajaliitto ja Suomen Työterveyslääkäriyhdistys. Esitys työfysioterapeuttien muuttamisesta työterveyshuollon ammattihenkilöiksi ei Suomen Työterveyshoitajaliiton mielestä edistä työterveyshuollon laadun ja sisällön kehittymistä vaikuttavampaan suuntaan. Suomen Työterveyshoitajaliiton mielestä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden asemaan lain näkökulmasta ei tarvita muutoksia ja mikäli sellaisia harkittaisiin, tulisi muutos ulottaa kaikkiin työterveyshuollossa toimiviin asiantuntijoihin (työpsykologian, työhygienian, sosiaalialan, ergonomian, teknisen, maatalouden, työnäkemisen, ravitsemuksen, puheterapian, tai liikunnan alan soveltuva korkeakoulu tai muun vastaavan alan aikaisemman ammatillisen tutkinnon lisäksi vähintään kahden opintopisteen laajuinen työterveyshuollon koulutus). Suomen Työterveyshoitajaliitto esittää, että työterveyshuollon ammattihenkilöistä ja asiantuntijasta annetut säädökset pidetään ennallaan ja tämän lisäksi ”matalan kynnyksen palvelujen” kokeilujen käynnistäminen, kuten työfysioterapeuttien suoravastaanotto toiminta, voisi olla vaikuttavuuden parantamisen näkökulmasta kestävämpi ratkaisu. Suomen Työterveyslääkäriyhdistys näkee muutoksessa uhkana työterveyshuollon laadun huononemisen ja palveluiden kustannusten nousun. Työfysioterapeuttien suorakorvausmenettelyn kustannustehokkuudesta ja toimintamallin integroitumisesta osaksi työterveyshuollon palvelujärjestelmää ei ole vielä riittävästi näyttöä.

Ehdotuksia työterveyspsykologien muuttamisesta työterveyshuollon ammattihenkilöiksi

Useissa lausunnoissa on pidetty tarpeellisena myös työterveyspsykologien siirtämistä ammattihenkilökategoriaan. Näistä Työterveyslaitoksen, Psykologiliiton, Akavan ja Hyvinvointialan liitto HALIn lausunnoissa esitetään tällaisen muutoksen tekemistä. Asiaa koskevissa lausunnoissa on muun muassa kiinnitetty huomiota siihen, että työfysioterapeuttien aseman muuttamisen jälkeen työterveyspsykologit olisivat työterveyshuollossa ainoa merkittävä laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden henkilöstöryhmä, joilla ei ole työterveyshuollon ammattihenkilön asemaa. Lisäksi niissä nousee esiin työn muutos ja siihen liittyvä psykososiaalisen ja kognitiivisen kuormituksen kasvu sekä se, että mielenterveyteen liittyvät taloudelliset ja inhimilliset kustannukset työelämässä ovat kasvussa. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota myös mielenterveysongelmien suureen osuuteen alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspäiväraha-kausien perusteista ja nostettu esiin tässä yhteydessä samoja lukuja, joita on esitelty tarkemmin hallituksen esityksen luvussa 2. Nykytila ja sen arviointi.

Suomen Työterveyshoitajaliitto toteaa, että jos muutoksia ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden asemaan harkitaan, ne tulisi ulottaa kaikkiin toimiviin asiantuntijoihin, ja yksi näistä listatuista ammattiryhmistä on työterveyspsykologit. Lisäksi liitto huomauttaa, että mielenterveyslähtöiset sairauspoissaolot haastavat suomalaisten työkykyä yhä enemmän.

Huoli mielenterveysongelmien lisääntymisestä nousee esiin monissa lausunnoissa. Tapaturmavakuutuskeskus pitää hyvänä, että jatkossa selvitetään työterveyspsykologien siirtämistä ammattihenkilöiden kategoriaan. Kuntatyönantajien mielestä on tarpeellista arvioida työterveyshuollon työnjakoa myös työterveyspsykologien osalta jatkossa.

Ehdotus toimintaterapeuttien lisäämiseksi työterveyshuoltolakiin

Akava, Tehy, Hyvinvointialan liitto HALI ja Suomen toimintaterapeutit tuovat esiin uutena ehdotuksena, että myös toimintaterapeutit pitäisi lisätä työterveyshuollossa toimivaksi ammattiryhmäksi.

Suomen toimintaterapeutit kertoo lausunnossaan, että toimintaterapeutti on terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, mutta ei sisälly työterveyshuoltolakiin (1318/2001) eikä -asetukseen (708/2013). Niissä toimintaterapeutteja ei määritellä työterveyshuollon ammattihenkilöksi eikä asiantuntijaksi. Lisäksi toimintaterapeutin palveluiden korvattavuutta koskevat sairausvakuutuslain (1224/2004) säännökset ovat epäselvät. Nämä lainsäädännölliset puutteet rajoittavat merkittävästi toimintaterapeutin ammattitaidon hyödyntämistä työterveyshuollossa ja siten työterveyshuollon moniammatillisuutta ja -tieteisyyttä. Jotta työkyvyn arvioinnin avulla voidaan suunnitella toimenpiteitä työkyvyn edistämiseksi ja tukemiseksi, tarvitaan monipuolista, oikea-aikaista ja luotettavaa tiedonkeruuta. Toimintaterapeuteilla on tähän sekä ammattitaitoa että tarvittavia, luotettavia työkyvyn arviointivälineitä. Työterveyshuollossa tulee ottaa käyttöön toimintaterapia-alan tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa työkyvyn arviointivälineet ja niihin liittyvä toimintaterapeuttien ammattitaito. Toimintaterapian Inhimillisen toiminnan malliin perustuvilla arviointivälineillä (AWP, AWC, WRI, WEIS) saadaan kattava kuva ihmisen työkyvystä. Niillä tuodaan työkyvyn arviointiin sellaisia menetelmiä ja osaamista, mitä suomalaisessa työterveyshuollossa ei vielä ole. Yhdistys vetoaa siihen, että kaikkien kuntoutusalan asiantuntijoiden, myös toimintaterapeuttien, erityisosaaminen tulee tunnustaa ja sitä on hyödynnettävä työterveyshuollossa ja esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan siis ehdotettua laajempaa työterveyshuollon moniammatillisuuden ja lainsäädännön kehittämistä.

Muita ehdotuksia

Työ- ja elinkeinoministeriö on ehdottanut, että lakiesityksen perusteluissa pitäisi arvioida enemmän sitä, onko esityksellä erilaisia vaikutuksia yksityisen tai julkisen sektorin palveluksessa työskenteleviin. Tulevan sote-järjestämislain alihankintaa koskevat rajaukset olisi myös huomioitava. Perusteluissa olisi hyvä myös selvittää tilannetta, jossa fysioterapeutit toimivat ammatinharjoittajina: voisivatko he toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina isommissa tai useammassa yrityksissä taikka julkisella sektorilla, vai pitäisikö heidän olla järjestämislain edellytysten mukaisesti nimenomaan palkattua henkilökuntaa.

Työterveyslaitos esittää, että työterveyshuoltolakia uudistettaessa tulisi siihen entistä selkeämmin kirjata, että työterveyshuollon toiminnan tulee aina lähteä työpaikan tarpeista ja sitä tulee toteuttaa moniammatillisesti ja monitieteisesti. Työterveyshuoltolakia muutettaessa tulisi siihen myös kirjata, että lääketieteellinen vastuu on työterveyshuollossa työterveyshuollon erikoislääkärillä. Lisäksi työterveyshuollossa pitäisi aina olla nimettynä asiakkuudesta vastaava henkilö.

Kansaneläkelaitos toteaa, että ehdotettu muutos edellyttää Kansaneläkelaitokselta hallinnollisia päivityksiä, kuten muutoksia ohjeisiin ja etuuksien maksatusjärjestelmiin.

Useissa lausunnoissa toivotaan, että tämän työfysioterapeutteja koskevan muutoksen lisäksi myös muita kuntoutuskomitean ehdotuksia toteutettaisiin mahdollisimman nopealla aikataululla. Tätä mieltä ovat olleet Työeläkevakuuttajat TELA ja STTK.

Suomen Työterveyshoitajaliitto esittää lausunnossaan seuraavia työterveyshuoltoa koskevia kehittämissuhteita ja tavoitteita edistettävien: 1. Työterveyshuollossa oikeus kaikille työikäisille, myös työstä poissaoleville (yksilölliseen palvelutarvearvioon perustuva),

2. Työpaikkojen työpaikkaselvitysten kansallinen toteutumisastetavoite 100 % (valvonta), 3. Esiselvitys tulisi asettaa lakisääteiseksi työterveyshuollon sopimusta solmittaessa tai uusittaessa (lainsäädäntömuutos), 4. Terveystarkastuksia ei tulisi toteuttaa ilman, että ne perustuvat työpaikkaselvitykseen ja siinä arvioituun, kohdennettuun tarpeeseen (korvausjärjestelmämuutos), 5. Työsuojelun ja työpaikan yhteistyötahojen kanssa yhteistyöhön tulisi olla velvoite (lainsäädäntömuutos), 6. Ohjaus- ja neuvonta yksilöille ja ryhmille työkyvyn tuki ja työllistyminen kärjessä (lainsäädäntömuutos), 7. Toiminnan raportoinnin kehittäminen kansallisesti – työterveyshyödyt – mittaristo ja sen seuranta suoritteiden seurannan sijasta (lainsäädäntömuutos).

Lisäksi Akavan ja STTK:n mukaan myös työterveyshuollon palvelujen moniammatillisuuden vahvistamista tulee edelleen jatkaa. STTK huomauttaa myös, että tämä lakimuutos tarvitsee tuekseen koulutusta, seurantaa ja ohjeistusta kolmikantaisesti.

Valtiovarainministeriöllä ei ollut lausuttavaa lakiehdotuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ollut lausuttavaa esityksestä muuten, paitsi se ehdotti perusteluihin aiemmin kerrottua täydennystä.